

Türkü Geleneğinin Yeni Medyadaki Görünümü: “Sen Türkülerini Söyle” Adlı Program Örneği

Fatih BALCI¹

Öz: Bu çalışmada, Türk kültürünün önemli ve temel unsurlarından olan türkülerin yeni medya araçlarındaki görünümü Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nda (TRT 1) yayınlanan “Sen Türkülerini Söyle” adlı program örneği üzerinden incelenmektedir. Bu programın yayınlanan ilk sezonunda on bir bölümde yüz otuz altı; ikinci sezonunda ise dokuz bölümde yüz dokuz türkü icra edilmiştir. Bu icraların yanı sıra jüri üyelerinin ve yarışmacıların toplu olarak seslendirdiği türkülerle beraber düşünüldüğünde programın iki sezonluk yayınında dört yüze yakın türkü karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu dört yüz türkünün derleyen, kaynak kişisi, bestecisi, yöresi ve söz yazarlarının bilgisi de verilmektedir. TRT 1’de yayınlanan söz konusu programda karşımıza çıkan türküler başta “Youtube” adlı site olmak üzere internet medya araçlarında da kendilerine yer bulmaktadır. Bu bağlamda makalede programda jüri tarafından birinci seçilen performansların “Youtube” adlı site üzerindeki izlenme sayısı, yeni performansların eski performanslarla izlenme oranlarının karşılaştırılması gibi verilerle türkülerin aktarımında yeni medyanın rolü gözler önüne konulmuştur. Türk halkının kültürel belleğinde yer edinen türkülerin birincil ve ikincil sözlü kültür ortamlarında ve özellikle günümüz yaratım ve aktarım ortamlarından olan dijital kültür çevrelerinde kendine nasıl bir yer edindiği örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Türkü, Yeni Medya, Sen Türkülerini Söyle.

The Appearance of the Folk Song Tradition in New Media: The Case of the Programme ‘Sen Türkülerini Söyle’

Abstract: In this study, the appearance of folk songs, one of the important and fundamental elements of Turkish culture, in new media tools is examined through the example of the programme ‘Sen Türkülerini Söyle’ broadcast on the Turkish Radio and Television Corporation (TRT 1). In the first season of this programme, one hundred and thirty-six folk songs were performed in eleven episodes; in the second season, one hundred and nine folk songs were performed in nine episodes. When these performance sare considered together with the folk songs performed collectively by the jury members and contestants, we come across nearly four hundred folk songs in the two-season broadcast of the programme. Information about the compiler, source person, composer, region and song writers of these four hundred folk songs is also given. The folk songs that ween counter on the programme broadcasted on TRT 1 also find a place in internet media tools, especially on the site called ‘Youtube’. In this context, the article reveals the role of new media in the transmission of folk songs with data such as the number of views of the performances selected first by the jury in the programme on the site called ‘Youtube’, the comparison of the viewer shiplates of new performances with old performances. It is tried to explain with examples how folk songs, which have a place in the cultural memory of the Turkish people, have gained a place in primary and secondary oral culture environments and especially in digital culture environments, which are among today's creation and transmission environments.

Keywords: Folklore, Folk Song, New Media, Sen Türkülerini Söyle.

¹Doç. Dr. – Kayseri Üniversitesi, Develi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/Kayseri - fatihbalci@kayseri.edu.tr. (0000-0001-8318-1473)

Makale Gönderilme Tarihi / Article Submission Date: 29-09-2024

Makale Kabul Tarihi / Article Acceptance Date: 16-10-2024

Araştırma Makalesi / Research Article

Giriş

Geleneksel bilgi, yazı ve matbaa öncesi sözlü kültürde aktarılmış ardından kendini koruyarak günümüz radyo, televizyon gibi araçlarla birlikte gelişmiş ve artık yeni medya denilen araçlarda da yaşamını sürdürmektedir. Walter Ong, sözden yazıya, yazıdan ise kitle iletişim araçlarına kadar devam eden bu gelişimi “birincil ve ikincil sözlü kültür” ortamı olarak nitelendirmiştir (Ong, 2013, s. 24-25). Değişen ve dönüşen dünyada artık dijital çağ yaşanmaktadır. Bu bağlamda kültür unsurlarının da bu çağın gereksinimlerine göre yeniden şekillenmesi, değişmesi, yaratım-aktarım ve yayılmasındaki faktörlerin farklılaşması söz konusudur. Bu yüzdendir ki türkü konusunda sadece müzik, radyo-televizyon gibi alanların yanı sıra halkbilimi (kültür bilimi) araştırmacılarının veya çalışanlarının bu hızlı değişime ve dönüşüme ayak uydurması, önerilerde bulunması, önlem alması veya destek olması, söz konusu yeni medya araçlarının kültür unsurları ile ilişkisinde olumlu-olumsuz yönleri hakkında fikirler beyan etmesi gerekmektedir. Yeni medya araçları içerisinde en yaygın olarak bilinen ve kullanılan “Youtube” adlı internet sitesi ana araştırma alanı olarak seçilmiştir. Bu bağlamda çalışmada dört yüz türkünün icra edildiği bir televizyon programının ilk iki sezon yayını seçilmiş ve türkülerin adı, söz yazarı, bestecisinin yanı sıra bu türkülerin arasından yirmi kadarının (her bölümün birinci seçilen performansları) “Youtube” adlı internet sitesinden dinlenme-izlenme sayıları verilmiştir. Bu türkülerin programdan önce başka icracılar tarafından da sergilenen performanslarının izlenme-dinlenme oranları da verilmiştir. Böylece yeni medyanın yani televizyon ve internetin aynı metayı (aynı türkü) geniş kitlelere nasıl ulaştırdığı gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Söz konusu medya araçları halkın kültürel belleğinde bulunan türkülerini hatırlatmış veya genç kuşaklarla ilk defa tanıştırmayı başarmıştır.

Makalenin de konusunu oluşturan türkü hakkında kısa bilgi vermekte fayda vardır. Türkü konusunun etrafında araştırmacılar birçok tanım yapmış bu unsurun dış ve iç özellikleri, ezgi, konu, yapı-şekil özelliklerini ortaya koymaya çalışmış veya tür mü yoksa şekil mi olduğu konusunda detaylı görüşlere yer vermiştir (Oğuz, 2008, s. 191-194). Ali Yakıcı, tüm yönleriyle bu konuyu ele aldığı eserinde türküyü: “Birey ya da toplumun hayatında iz bırakan (olayları, sevinçleri, üzüntüleri, coşkuyu, heyecanı, mutlulukları vb.) tüm olguları yansıtan” bir nazım türü olarak tanımlamaktadır. Yine türkünün ozan, türkü yakıcısı ya da söyleyicisi kaynağından çıkarak halka mal olarak anonimleşen icrası, icra ortamı ve konusuna göre de ezgiyle söylenen bir manzum ürün olduğunu vurgulamaktadır. Türkülerin, doğuş/kaynak, seyir yani dolaşım ve değişim (istihale) safhalarından geçerek anonimleştiğinin altını çizmektedir (Yakıcı, 2013, s. 44-48). Yine türkülerin oluşumunda âşık tarzı ürünlerin dönüşmesi veya koşma tarzı destanların

kısalmasının ardından yazarının mahlasının herhangi bir sebeple söylenmemesi sonucu türküleşmesi ve anonimleşmesi de söz konusu olabilmektedir (Çobanoğlu, 2000, s. 37-250). Ayrıca anonimleşen bu destanlar işlevlerini kaybederek eğlendirme işlevine sahip türküler olabilmektedir (Çobanoğlu, 2000, s. 37-250; Özdemir, 2005, s. 176). Bu işlevinin yanı sıra ağıtların da zamanla türkü formuna dönüşebileceği de gözden kaçırılmamalıdır (Görkem, 2001, s. 29). Türküler hece ölçüsünün hemen her çeşidi ile meydana gelebilirler ve ezgileri, konuları bakımından çok geniş bir yelpazeye sahiptirler (Yakıcı, 2013, s. 167-270). Bu türün yayılması aşama aşama çağın gereksinimlerine ve imkânlarına göre (gezgin âşıklar, radyo-televizyon, plak, kaset, cd, internet ve internet uygulamaları vb.) farklılaşmıştır. Yine türküler birey veya toplumda iz bırakan olayları üzerine yakıldığı için doğuş hikâyeleri icracılar tarafından (ozanlar, türkü yakıcı) bilinir ve türkü öncesi anlatılır. Buna âşık edebiyatında “hikâyeli türkü söyleme” denilmektedir. “Türkü hikâye” ise hikâyenin türkünün önüne geçmesi bakımından farklılık göstermektedir. Türküler, ezgileri bakımından da “usullü” ve “usulsüz” türküler olarak incelenebilmektedir. Bu isimlendirmeler yöreden yöreye “kırık hava, horon, zeybek (usullü); ağıt, bozlak, hoyrat (usulsüz) gibi farklılıklar göstermektedir (Gözaydın 1989: 27-28).

Bu çalışmada incelenen ve büyük bir çoğunluğunu sağlayan anonim veya anonimleşen eserlerin (türkünün genel kabulü olan) dışında söz-bestecisi bilinen eserler de mevcuttur. Çalışmada bütünlük sağlanması açısından söz-bestecisi bilinen eserler için de “âşık şiiri ya da halk şiiri örnekleri” yerine günümüzdeki yaygın biçimde bilinen “türkü” kavramı olarak kullanılmıştır.

Türküler çeşitli sebeplerle (gurbet, göç, gezgin halk şairleri, vb.) yöresel kimliklerinden sıyrılarak ulusal veya uluslararası bir kimlik kazanabilirler. Bu kimlik kazanımlarında artık başrolü yeni medya araçları çekmektedir. Bu bakımdan geleneğin aktarımında yeni bir yaratım, aktarım ve güncelleme imkânı sağlayan medyanın “Sen Türkülerini Söyle” adlı program ölçeğinde detaylı bir şekilde incelenmesinde ve ortaya çıkan etkilerinin değerlendirilmesinde fayda vardır.

“Sen Türkülerini Söyle” Programında Geçen Türküler, Söz ve Beste Sahipleri

Adı geçen program, kamu adına yayın yapan TRT 1 adlı kanalda seyirci ile yaklaşık bir yıl önce buluşmuştur. Söz konusu programın sunuculuğunu Türk halk müziği sanatçılarından olan Turgay Başyayla; jüri üyeliklerini ise Aysun Gültekin, Emre Yücelen, Öykü Gürman, İsmail Altunsaray ve Cengiz Özkan yapmaktadır. Jüri üyelerinin tamamı bu konunun eğitimini almış (konservatuar) sanatçılardan oluşmaktadır. Programa yarışmacı olmak için başvurular yeni medya araçları üzerinden video görüntüsü ile yapılmaktadır. Başvuran yarışmacıların çoğunluğunun müzik eğitimi olmasına rağmen aşağıdaki verilerde milyonlarca izlenme oranına

sahip olan İbrahim Yıldız'ın ise müzik eğitimi bulunmamaktadır. Programın her bir bölümünde on üç farklı icracı türkü seslendirmektedir. Yine programın açılışında tüm yarışmacıların toplu olarak seslendirdikleri veya jüri üyelerinden bir tanesinin seslendirdiği türküler bulunmaktadır. On üç yarışmacı performansının ardından jüri üyeleri tarafından puanlanarak bölüm birincisi belirlenmektedir. Jüriden en düşük puan alan iki yarışmacı ise birer performans daha sergilemekte ve bu iki performans da puanlamaya tabii tutulmaktadır. Bunun ardından en düşük puanı alan yarışmacı bölüm sonunda elenmektedir. Her bölümün birincisine ve sezon sonu finalinde yarışmacılara cüzi miktarda ödüller verilmektedir. Bu formatta devam eden her bir bölümde ortalama on yedi türkü performansı karşımıza çıkmaktadır. Programın iki sezonunda yirmi bölüm yayınlandığı düşünüldüğünde yaklaşık dört yüz türkünün icra edildiği görülmektedir (www.trt1.com.tr). Bu türkülerin isimleri (alfabetik olarak), söz ve beste sahipleri şu şekildedir: “Abdal Musa (Söz: Kaygusuz Abdal/Beste: İbrahim Mamo Temiz), Açıl Ey Ömrümün Varı (Söz/Beste: Anonim), Adil Efendi (Söz: Anonim /Beste: Celal Güzelses), Ağ Ellerin Sala Sala, Gelen Yar (Söz: Karacaoğlan/Beste: Muharrem Ertaş), Ah Anama(Söz/Beste: Metin Çiftlik), Ah Gene Geldi Yaz Başları (Söz/Beste: Anonim), Ahçik (Söz/Beste: Anonim), Ahu Figan Dilber (Söz: Anonim/Beste: Tahir Palalı), Ahu Gözlerini Sevdiğim Dilber (Söz: Karacaoğlan/ Beste: Muharrem Ertaş), Akşamdan mı Geçtin (Söz/Beste: Anonim), Al Alma Boyanır mı(Söz/Beste: Neşet Ertaş), Al Yanak Allanıyor (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Aldın Aklım Bir Bakışta (Söz/Beste:Neşet Ertaş), Allı Turnam (Söz/Beste:Anonim), Altın Hızma (Söz/Beste: Abdurrahman Kızılay), Altın Yüzüğüm Kırıldı (Söz/Beste: Anonim), Aman Neler Geldi Garip Başıma (Söz/Beste: Anonim), Amasya Semahı (Söz/Beste: Anonim), Anam Ağlar Başucumda (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Ankara'da Yedim Taze Meyveyi (Söz/Beste: Anonim), Anlatmam Derdimi Dertsiz İnsana (Söz/Beste: Veysel Şatıroğlu), Arife Tarif Ne Hacet (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Asrı Gurbet (Söz/Beste: Ali Kızıltuğ), Aşağıdan Gelir Omuz Omuz (Söz/Beste: Anonim), Aşam Anam Bu Dağların Kurdu Var (Söz/Beste: Anonim), Aşkım Ebedidir Erecek Sanma Zevale (Söz: Yaşar Nezihe Bükülmez /Beste: Anonim), Ay Dost Deyince (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Ay Saçı Burma (Söz/Beste: Azer Azeroğlu), Ayaş Yolları (Söz/Beste: Anonim), Baba Bugün Kebapçıyam Közüm Yok (Söz/Beste: Anonim), Baba Bugün Seherde Oyan Beni (Söz/Beste: Anonim), Baba Bugün Tersine Mi (Söz/Beste: Halil Söyler), Bahçe Duvarından Aştım (Söz: Neşet Ertaş/ Beste: Muharrem Ertaş), Başımda Altın Tacım(Söz/Beste: Anonim), Başında Pare Pare (Söz: Karacaoğlan/ Beste: Muharrem Ertaş), Ben Beni (Söz/Beste: Mahsuni Şerif), Ben De Şu Dünyaya Geldim Geleli (Söz/Beste: Anonim), Ben Kemeçe Çalamam (Söz/Beste:Anonim), Ben Kendimi Gül Dibinde Buldum (Söz/Beste: Anonim), Berber(Söz/Beste: Anonim), Bin

Derdim Var İdi (Söz/Beste: Anonim), Bir Ay Doğar İlk Akşamdan Gecedem (Söz/Beste: Anonim), Bir Ayrılık Bir Yoksulluk (Söz: Karacaoğlan/ Beste: Muharrem Ertaş), Bir Gül İçin Bülbül Giymiş Kareler (Söz: Anonim /Beste: Celal Güzelses), Bir İncecik Duman Tüter (Söz/Beste: Anonim), Bir Seher Vaktinde İndim Bağlara (Söz/Beste: İsmail Aydın), Bir Sivash Uğruna (Söz/Beste: Ayaz Aydın), Bir Şuh-u Sitemkâr (Söz/Beste: Anonim) Bir Yiğit Gurbete Gitse (Söz/Beste: Anonim), Biter Kırşehir'in Gülleri (Söz: Anonim/Beste: Muharrem Ertaş), Bitlis'te Beş Minare (Söz/Beste: Anonim), Bu Dağlar Kömürdür (Söz/Beste: Anonim), Bugün Ayın Işığı (Söz/Beste: Anonim), Bunca Gamı Bunca Derdi (Söz/Beste: Anonim), Bülbülün Kanadı Sarı (Söz: Anonim/ Beste: Celal Güzelses), Cemilem (Söz: Burhan Gülalan /Beste: Anonim), Cevizin Yaprağı Dal Arasında (Söz/Beste: Anonim), Çalın Davulları Çaydan Aşağı (Söz/Beste: Anonim), Çıksam Şu Dağlara (Söz/Beste: Anonim), Dağlar Ağardı Kardan (Söz/Beste: Anonim), Dağlar Dağımdır Benim (Söz/Beste: Anonim), Değirmen Başında Vurdular Beni (Söz: Pir Sultan Abdal/ Beste: Anonim), Demiriz'den Bindirdiler Trene (Söz/Beste: Mevlüt Çağlayan), Deriko (Söz/Beste: Anonim), Dermanın Olayım (Söz/ Beste: Anonim), Dertli Anam (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Doğar Yaz Ayları (Söz: Âşık Seyfullah/Beste: Çekiç Ali), Dokunma Keyfine Yalan Dünyanın (Söz/Beste: Mahsuni Şerif), Dost Dost Diye Hayaline Yeldiğim (Söz/Beste: Veysel Şatıroğlu), Dostun Gül Cemali (Söz/Beste: Anonim), Dön Beri Dön Beri Yüzün Göreyim (Söz/Beste: Anonim), Dönem Zülüflerin Deste Deste(Söz/Beste: Anonim), Drama Türküsü (Söz/Beste: Anonim),Duman Duman Olmuş Karşiki Dağlar(Söz/Beste: Anonim), Dumanlı Dumanlı (Söz/Beste: Mahzuni Şerif), Dut Ağacı Dut Verir(Söz/Beste: Anonim), Dün Gece Yâr Hanesinde (Söz/Beste: Anonim), Dünyada Tükenmez Murat Var İmiş (Söz/Beste: Veysel Şatıroğlu), El Vurup Yâremi İncitme Tabip (Söz/Beste: Sadık Doğanay), Ela Gözlerini Sevdiğim Dilber (Söz: Karacaoğlan/Beste: Anonim), Ela Gözlüm Ben Bu Elden Gidersem (Söz/Beste: Anonim), Elif Dedim Be Dedim (Söz/Beste: Anonim), Elma Attım Yuvarlandı (Söz/Beste: Anonim), Emirdağı Birbirine Ulalı (Söz/Beste: Anonim), Erkilet Güzeli (Söz/Beste: Anonim), Ervah-ı Ezelde (Söz: Aşık Sümmânî/Beste: Yavuz Top), Eskisi Gibi (Söz/Beste: Ali Kızıltuğ), Esti Zigana Dağı(Söz/Beste: Hüseyin Dilaver), Evlerinin Önü Yonca (Söz/Beste: Anonim), Evvelim Sen Oldun (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Ey Şahin Bakışlım (Söz/Beste: Anonim), Eylen Yolcum (Söz: Zeynel Can/Beste: Cemal Akkiraz), Fani Dünya (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Feracemin Ucu Sırma (Söz/ Beste: Anonim), Gam Yeme Gönül (Söz/Beste: Mahzuni Şerif), Gamzedeler (Söz/Beste: Anonim), Geçti Dost Kervanı (Söz: Pir Sultan Abdal/ Beste: Anonim), Gel Benim Gelin Yârim (Söz/Beste: Anonim), Gel Gönül Gidelim Aşk Ellere (Söz: Âşık Turabi/ Beste: Müslüm Sümbül), Gel Yanıma Gel (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Gerizler Başı (Söz/Beste:

Anonim), Germir Bağları (Söz/Beste: Anonim), Giden Ay Tutulur Mu (Söz/Beste: Anonim), Girdim Yârin Bahçesine (Söz/ Beste: Anonim), Giresun Üstünde Vapur (Söz/ Beste: Osman Gökçe), Gönlüm Ataçlara Yandı Gidiyor (Söz: Anonim/Beste: Ekrem Çelebi), Gülüşün Gülден Güzel (Söz: Neşet Ertaş /Beste: Anonim), Güz Yüzlü Sevdiğim (Söz: Pir Mehmet/ Beste: Ali Ekber Çiçek), Güzel Bu Nasıl Sevdymiş (Söz/Beste:Hasan Durak), Güzellerden Üç Güzel Var (Söz/Beste: Anonim), Halime Kız (Söz/Beste: Muharrem Ertaş), Han Sarhoş Hancı Sarhoş (Söz/Beste: Mahzuni Şerif), Hani Yaylam (Söz/Beste: Anonim), Hapishanelere Güneş Doğmuyor(Söz/Beste: Neşet Ertaş), Hastanenin Kapısında Kar Doldu (Söz: Arife Erdoğan/ Beste: Canan Başaran), Havada Durna Sesi Gelir (Söz/Beste: Anonim), Hel Hele Verin Geline (Söz/Beste: Anonim), Hey Gidi Karadeniz (Söz: Anonim/ Beste: Kazım Koyuncu), Hey On Beşli (Söz/Beste: Anonim), Horasan Dağları (Söz/Beste: Anonim), Hozalı Gelin (Söz/Beste: Anonim), Huma Kuşu (Söz/Beste: Anonim), Hüseyini Gazel (Söz/Beste: Anonim), Hüseyinikten Çıktım (Söz/Beste: Anonim), Hüsünün Senin Ey Dilber (Söz/Beste: Anonim), Irmağın Kenarında Yılanın Kemikleri (Söz: Anonim /Beste: Osman Gökçe), İbrahimiye Gazel (Söz: Fuzuli/ Beste: Anonim), İki Dağın Arasında Kalmışam (Söz/Beste: Anonim), İki Keklik (Söz/Beste: Anonim), İnsana Muhabbet Duyalı (Söz: Ahmet Günbulut/ Beste: Feyzullah Çınar), İstemem Evimden Gurbete Çıkmak(Söz/Beste: Anonim), İşte Gidiyorum Çeşm-i Siyahım (Söz/ Beste: Mahzuni Şerif), İtikatın Tam Tut (Söz/Beste: Halil Söyler), Kal Sene Kurban (Söz/Beste: Anonim), Kalenin Bedenleri (Söz/Beste: Anonim), Kalkın Gidelim Boru Sesi Var (Söz/Beste: Anonim), Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri (Söz:Dadaloğlu /Beste: Anonim) , Kanadım Değdi Sevdaya (Söz/Beste: Mahzuni Şerif), Kar Mı Yağmış Şu Harput'un Başına (Söz/Beste: Anonim), Kar Yağar Kar Üstüne (Söz/Beste:Anonim), Kar YağayıYağayı (Söz/Beste: Yusuf Cemal Keskin), Karadır Kaşların (Söz/Beste: Anonim), Karınca (Söz/Beste: Anonim), Keklik Gibi Kanadımı Süzmedim (Söz/Beste: Anonim), Keklik İdim Vurdular (Söz/Beste: Veysel Şatıroğlu), Kerimoğlu Zeybeği (Söz/Beste: Anonim), Kerkük Divanı (Söz/Beste: Anonim), Kesik Çayır (Söz/Beste: Anonim), Kesik Hoyrat (Söz/Beste: Anonim), Kırtıl Semahı (Söz/Beste: Anonim), Kışlalar Doldu Bugün(Söz/Beste: Hamza Şenses), Konma Bülbül Konma (Söz/Beste: Anonim), Kula Da Sevdiğim Kula (Söz/Beste: Anonim), Kuleden Gel (Söz: Salih Dünder/ Beste: Anonim), Kurusa Fidanım (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Laçın (Söz/ Beste: Anonim), Maraş'tan Bir Haber Geldi (Söz: Ali Ayhan/ Beste: Anonim), Mecnun Gibi Dolaşırım (Söz/Beste: Veysel Şatıroğlu), Medet Sevdiğim (Söz/Beste: Muhlis Akarsu), Meşelidir Engin Dağlar Meşeli (Söz/Beste: Anonim), Mühür Gözlüm (Söz/Beste: Ali İzzet Özkan), N'olur Gelin N'olur (Söz/Beste: Muharrem Ertaş), Nalın Dilber (Söz: Karacaoğlu/ Beste: Musa Eroğlu), Nasıl Yar Diyeyim Ben Böyle Yare (Pir Sultan Apdal/ Beste: Ali Ekber

Çiçek), Neçedir Ağlarsın (Söz: Şah Hatayî /Beste: Anonim), Neyini Söyleyim Canım Efendim (Söz: Âşık Serdarî/Beste: Anonim), Nice Bu Hasret-i Dildar (Söz: Mehmet Lütfi Okumuş/Beste: Anonim), O Yar Gelir (Söz/Beste: Anonim), Oğul Bu Dağın Karı Bitmez (Söz/Beste: Anonim), Osman'ımın Mendili (Söz/Beste: Anonim), Oy Benim Sevdiceğüm (Söz/Beste: Anonim), Ötme Bülbül (Söz: Pir Sultan Abdal- Beste: Anonim), Ötmesin Bülbüller Solmuştur Gülüm(Söz/Beste: Nuh Akgün), Pınar Başından Bulanır (Söz/Beste: Anonim), Pınarın Başında KavuştumYâre (Söz/Beste: Anonim), Pirlere Niyaz Ederiz (Söz: Anonim/Beste: Soner Akalın), Rahmeyle Bu Dil Hasta-iNaçare İlahi (Söz: Leyla Hanım/ Beste: Mehmet Kemiksiz), Sabahın Seherinde Ötüyor Kuşlar(Söz/Beste: Anonim), Sabahtan Uğradım Ben Bir Figana (Söz: Anonim/ Beste: Ali Ekber Çiçek), Sallan Boyuna Bakayım (Söz/Beste: Muharrem Ertaş), Sanki Sam Yelisin Estin Bağıma (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Sarı Yazma (Söz/Beste: Anonim), Seher Yeli (Söz/ Beste: Anonim), Seherde Bir Bağa Girdim (Söz/Beste: Anonim), Sen Benimsin Ben Seninim (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Sen Bir Ceylan Olsan(Söz/Beste: Veysel Şatıroğlu), Sen Bu Yaylaları Yaylıyamazsın (Söz/ Beste: Anonim), Sen Gülersen Gül Açılır(Söz/Beste: Anonim), Seni Seven De Sevmesini Bilmemiş (Söz/Beste: Anonim), Sıkı Tut (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Sıra Sıra Gelen Mektep Uşağı (Söz/Beste: Anonim), Silmedin Gözyaşımı (Söz /Beste: Şerif Tanındı), Sivas Ellerde Sazım Çalınır (Söz: Pir Sultan Abdal/ Beste: Anonim), Siyah Zülfün Tellerine (Söz/Beste: Anonim), Su Gelir Millendirir (Söz: Anonim/ Beste: Muharrem Ertaş), Şavo Gelin (Söz: Anonim/ Beste: Gül Ahmet Yiğit), Şeker Dağı (Söz/Beste: Anonim), Şu Dağların Yüksekine Erseler (Söz/ Beste: Musa Eroğlu), Şu Kışlanın Kapısına (Söz/ Beste: Anonim), Şu Sinemde Yârelerim Sızlar (Söz/Beste: Anonim), Şu Yalan Dünyada (Söz: Pir Sultan Abdal/ Beste: Anonim), Tanımadın Mı Ben Ali'yim (Söz/Beste: Anonim), Taşa Verdim Yanımı(Söz/Beste: Anonim), Tatlı Dile Güler Yüze (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Telli Turnam Göç Ederken Buradan (Söz/Beste: Anonim), Tepeler Tepeler Yüksek Tepeler (Söz/Beste: Bahattin Çamuralı), Tevekte Üzüm Kara (Söz: Anonim/Beste: Halil Söyler), Tükendi Nakdi Ömrüm (Söz/Beste: Anonim), Tükenmez Davayı Bana Mı Verdin (Söz/Beste: Anonim), Urfa Divanı (Söz: Ziya Paşa/ Beste: Anonim), Üç Kardeşlik Gittik Geyik Avına (Söz: Anonim/ Beste: Celal Güzelses), Üryan Geldim (Söz: Karacaoğlan/Beste: Anonim), Vardım Ki Yurdundan Ayağ Göçürmüş (Söz: Bayburtlu Zihni /Beste: Tenekeci Mahmut Güzelgöz), Yandı Bağrım (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Yar Yüreğim Yar (Söz: Yunus Emre/ Beste: Anonim), Yaraladı Bu Aşk Beni (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Yârim Senden Ayrılalı (Söz: Anonim/ Beste: Yavuz Top), Yayla Yolları (Söz/Beste: Anonim), Yeşil Başlı Telli Turnam-(Söz/Beste: Bedirhan Kırmızı), Yine Gam Yükünün Kervanı Geldi (Söz/Beste: Nuri Üstünces), Yine Haber Gelmiş (Söz/Beste: Anonim), Yine

Haber Gelmiş Dostun Elinden (Söz/Beste: Neşet Ertaş), Yola Bakın Belki Gelen Babamdır(Söz/Beste: Mustafa Temel), Yüce Dağ Başında Yanar Bir Işık (Söz/Beste: Anonim), Yüksek Minarede Kandiller Yanar(Söz/Beste: Anonim), Zalım Poyraz (Söz/Beste: Anonim),Zeynebim (Söz/ Beste: Anonim), Zülûf Dökülmüş Yüze (Söz/Beste: Neşet Ertaş)” (www.youtube.com/@SenTurkuleriniSoyle).

Programda yer alan türkülerin isimlerinin yanı sıra sadece söz, beste veya hem söz hem de beste sahipleri ise tablo halinde şu şekildedir:

	Söz	Beste	Söz/Beste
Abdurrahman Kızılay	-	-	1
Ahmet Günbulut	1	-	-
Ali Ayhan	1	-	-
Ali Ekber Çiçek	-	3	-
Ali İzzet Özkan	-	-	1
Ali Kızıltuğ	-	-	2
Anonim	31	32	128
Arife Erdoğan	1	-	-
Âşık Serdarî	1	-	-
Âşık Seyfullah	2	-	-
Aşık Sümmânî	1	-	-
Âşık Turabi	2	-	-
Aşık Veli	1	-	-
Ayaz Aydın	-	-	1
Azer Azeroğlu	-	-	1
Bahattin Çamurali	-	-	1
Bayburtlu Zihni	1	-	-
Bedirhan Kırmızı	-	-	1
Canan Başaran	-	1	-

Celal Güzelses	-	4	-
Cemal Akkiraz	-	1	-
Çekiç Ali	-	2	-
Dadaloğlu	1	-	-
Ekrem Çelebi	-	1	-
Feyzullah Çınar	-	1	-
Fuzuli	1	-	-
Gül Ahmet Yiğit	-	1	-
Halil Söyler	-	1	2
Hamza Şenses	-	-	1
Hasan Durak	-	-	1
Hüseyin Dilaver	-	-	1
İbrahim Mamo Temiz	-	1	-
İsmail Aydın	-	-	2
Karacaoğlan	13	-	-
Kaygusuz Abdal	1	-	-
Kazım Koyuncu	-	1	-
Leyla Hanım	1	-	-
Mahzuni Şerif	-	-	8
Mehmet Kemiksiz	-	1	-
Mehmet Lütü Okumuş	1	-	-
Metin Çiftlik	-	-	1
Mevlüt Çağlayan	-	-	1
Muharrem Ertaş	-	16	4
Muhlis Akarsu	-	-	1
Musa Eroğlu	-	1	1

Mustafa Temel	-	-	1
Müslüm Sümbül	-	2	-
Neşet Ertaş	4	-	22
Nuh Akgün	-	-	1
Nuri Üstünses	-	-	1
Osman Gökçe	-	1	1
Pir Mehmet	1	-	-
Pir Sultan Abdal	10	-	-
Sadık Doğanay	-	-	1
Salih Dünder	1	-	-
Soner Akalın	-	1	-
Şerif Tanındı	-	-	1
Tahir Palalı	-	1	-
Tenekeci Mahmut Güzelgöz	-	1	-
Veysel Şatıroğlu	-	2	6
Yaşar Nezihe Bükülmez	1	-	-
Yavuz Top	-	8	-
Yunus Emre	1	-	-
Yusuf Cemal Keskin	-	-	1
Zeynel Can	1	-	-

Tabloda dört yüz türkünün altmış altı söz, beste veya söz-beste yazarı bulunmaktadır. Bu tablodan da anlaşılacağı üzere söz, beste veya söz-bestesi anonim olan türküler çoğunluktadır. Bu sıralamayı Muharrem Ertaş, Neşet Ertaş, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Mahzuni Şerif ve Celal Güzelses takip etmektedir. Türkü geleneği tabloda bulunan (anonim eserlerin dışında) isimlerden de anlaşılacağı üzere kuşaktan kuşağa yüzyıllar boyunca aktararak günümüze değin gelmiştir. Günümüzde ise bu geleneğin taşıyıcıları ve dinamikleri farklılıklar göstermektedir.

Programda Geçen Türkülerin Yeni Medyadaki Analizi

Bu bölümde programın yayınlanan yirmi bölümündeki her bölümün birinci olan performansları ele alınacaktır. Birinci olan türkü ve icracısı ile bu türkünün daha önce yapılan icraları arasındaki “Youtube” izlenme-dinleme oranları verilecektir. Programda usullü veya usulsüz olarak adlandırılan zeybek, bozlak, ilahi, hikâyeli türkü, gazel, hoyrat vb. türkü çeşitlerini görmek mümkündür.

Programın ilk bölümünde Canan Işık söz ve bestesi Neşet Ertaş’a ait olan “Anam Ağlar Başucumda” adlı türkü ile birinci olmuştur. Bu performans “Youtube” adlı sitede sekiz ayda 16.900 görüntülemeye sahiptir. Aynı türkü Neşet Ertaş’tan dört yılda 8.092 görüntülemeye ulaşmıştır. İlerleyen bölümlerde söz ve bestesi anonim olan “Zeynebim” adlı türkü Eren Özdemir tarafından seslendirilmiş ve bölüm birincisi olmuştur. Bu performans bir yılda 5 milyon izlenme-dinlenmeye ulaşmıştır. Aynı eser Çekiç Ali ve İsmail Altunsaray tarafından seslendirilmiş ve dokuz yılda görüntüleme oranı 1 milyona ulaşmıştır. Sözleri anonim, bestesi ise Gül Ahmet Yiğit’e ait olan “Şavo Gelin” adlı türkü ile birinci olan Elif Kayacan’ın “Youtube” izlenme oranı 3.406.584 iken on yılda Gül Ahmet Yiğit’in izlenme oranı 378.230’da kalmıştır. Aynı şekilde Ali Açıkyol söz ve bestesi anonim olan “Dön Beri Dön Beri Yüzün Göreyim” adlı eseri seslendirerek birinci olmuştur. İzlenme oranı ise bir yılda 100.000 kadardır. Aynı türkünün Kazancı Bedih tarafından seslendirilen versiyonu beş yılda 7.813, Orhan Hakalmaz tarafından seslendirilen versiyonu ise on yılda 14.000 kez izlenmiştir. Söz ve bestesi anonim olan “Sen Gülersen Gül Açılır” adlı türkü İbrahim Yıldız tarafından seslendirildikten sonra bir yılda 10.342.096 gibi yüksek bir izlenme oranına ulaşmıştır. Aynı eser Gülşen Kutlu tarafından dokuz yılda 762.375, Uğur Önür tarafından bir yılda 1.135.531 sayılarında kalmıştır. Söz ve bestesi anonim olan “Tükenmez Davayı Bana mı Verdin” adlı türkü Esra Abay tarafından seslendirilmiş ve bu icra bir yıl gibi kısa bir sürede 3.198.668 gibi yüksek oranda görüntülemeye sahip olmuştur. Bu icracı performansı ile de ilk sezon birincisi olmuştur.

İkinci sezonunda söz ve bestesi Neşet Ertaş’a ait olan “Yandı Bağrım” eserini İbrahim Yıldız seslendirmiş ve 2.869.950 izlenme-dinlenme oranı ile eserin sahibinin performanslarının çok üstüne çıkmıştır. Yine icracı Neşet Ertaş’a ait olan “Sanki Sam Yelisin Estin Bağıma” adlı eserde bir yıl gibi kısa bir sürede 1.289.220 izlenme oranına ulaşmıştır. Bu icracı genellikle Muharrem ve Neşet Ertaş’a ait “Biter Kırşehir’in Gülleri”, “Yine Haber Gelmiş Dostun Elinden” adlı eserleri de seslendirmiş ve bu performansları da “Youtube” adlı sitede milyonlarca kez görüntülenmiştir. Sözü Leyla Hanım, bestesi Mehmet Kemiksiz’e ait olan “Rahmeyle Bu Dil Hasta-i Naçare” adlı eser Ali Açıkyol tarafından seslendirilmiş ve bu

performans internet ortamında 127.840 kez izlenmiştir. Aynı eserin Kazancı Bedih tarafından seslendirilmiş hali ise sekiz yılda bu rakamlara ulaşabilmiştir. İkinci sezonun birincisi olan Ömer Ahmet Turhan söz-bestesiz anonim olan “Hüseyini Gazel” ve “Kesik Hoyrat” adlı eserleri seslendirmiş internet ortamında daha önceden kendine ait olan performans videolarının izlenme oranlarını da geçmeyi başarmıştır. Yine programın jüri üyeleri olan Cengiz Özkan ve Aysun Gültekin daha önce yaptıkları “Bir Gül İçin Bülbül Giymiş Kareler” adlı türkünün düetini programda yeniden yapmışlardır. Programdan sonra “Youtube” adlı sitede yayınlanan bu düet de önceki performanslarına göre (bir milyondan fazla) daha çok tercih edilmiştir².

Tüm bu veriler ve sayılar ışığında programın yayınlanmasından itibaren yeni medya araçları ile dirsek temasında bulunulmuştur. Böylece hem programın izlenme oranları hem de programdan “Youtube” adlı siteye yüklenen eserlerin, sosyal medya platformlarında sıkça paylaşılması, izlenme oranlarının yüksek seviyede olması eserlerin tanınırlığını büyük ölçüde arttırmıştır.

Youtube adlı internet sitesinde performansların altında icracılara binlerce yorum yapılmıştır. Bu yorumlar eserleri icra edenlerin eski icraların izinde oldukları yönündedir. Örneğin İbrahim Yıldız’ın performansları Neşet Ertaş’a; Eren Özdemir’in performansları Çekiç Ali’ye benzetilmektedir. Yine sevgi gösterileri ve türküler aracılığıyla duygularına tercüman (gurbet, özlem, hasret, ölüm, sevinç vb.) oldukları yönünde sıkça yorumlar bulunmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere program ve yeni medya araçları eskinin hatırlanmasına da katkı sağlamaktadır. Performans sahipleri de “Youtube” adlı sitede oluşturdukları kendi “Youtube kanalları” aracılığıyla sevenlerinin yorumlarına cevap vererek etkileşim halinde olmaktadır (www.youtube.com/@ibrahimyildizofficial). Bu veriler ve program izlenme oranı (reyting) kanalı tatmin etmiş olmalıdır ki şu an programın güncel üçüncü sezon çekimleri de devam etmektedir (www.tabii.com/tr).

Sonuç ve Tartışma

Türk insanının doğumundan ölümüne; sevincini, hüznünü, heyecanını, mutluluğunu kısacası her durumunu ifade etmekte kullandığı, hayatı algılayışını, bakış açısını ya da beklentilerini kapsamlı bir şekilde yansıtan türküler kültürümüz açısından son derece önemlidir. Dolayısıyla geçmişten günümüze bu olgunun yolculuğunu anlamak ve geleceğe aktarmak da gerekmektedir. Tam da bu noktadan sözden başlayarak yazıya şimdi de dijital çağa ayak

² Eski icracıların dönemlerinde internet imkânları bulunmamasıyla sebebiyle kendilerinin “Youtube” kanalları bulunmamaktadır. Bu yüzden izlenme oranları başka kişilere ait kanalların yüklediği videolar üzerinden alınmış ve en yüksek olan izlenme oranı seçilmiş ya da tüm videoların izlenme oranlarının toplamı verilmiştir. Bu oranlar ve paylaşımlara “Youtube” adlı siteden ulaşılabilir.

uydurmak kültür unsurları ile bu çağın barışını sağlamak halkbilimcilere düşmektedir. Bu bağlamda ele alınan televizyon programı ile yeni medya araçlarındaki türkülerin durumu çalışılmıştır. Programın televizyonda izlenme oranları, “Youtube” adlı internet sitesindeki programdan alınmış türkülerin izlenme-dinlenme oranları, türkülerin daha önceki icra ve icra edenlerin performanslarına göre daha çok tercih edilmektedir. Yine TRT 1’e ait olan “Tabii” adlı internet sitesinden de bu program istenilen zamanda izlenebilmektedir. “Spotify, Tubidy, Dailymotion” gibi müzik programları sayesinde akıllı telefonlardan türküler istenildiği zaman dinlenebilmektedir. “Instagram, Instagram Reels, Facebook, Facebook Video, X, TikTok” gibi sosyal medya mecralarında da bu türkülerin tamamı ya da kısa formları izlenebilmekte veya paylaşılabilir. Tüm bu veriler ışığında programın türkülere dikkat çekmesi ve türkülerin medya ortamında yeniden seslendirilmesi geleneğin tozlu raflarındaki folklorik ürünlerin öne çıkmasını sağlamıştır. Böylece yeni medya araçlarının türkülerin daha yakından tanınması, hatırlanması, aktarılması, paylaşılması, dinlenilmesi, sevilmesi, tercih edilmesi ve gelecek kuşaklara taşınması-tazelenmesi açısından olumlu ve işlevsel rol oynadığı rahatlıkla söylenebilmektedir. Bu katkıları daha anlamlı hale getirebilmek için kültür bilimciler bu konuları da çalışmaya özen göstermelidir.

Kaynakça

Çobanoğlu, Ö. (2000). *Âşık tarzı kültür geleneği ve destan türü*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Görkem, İ. (2001). *Türk edebiyatında ağıtlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Gözaydın, N. (1989). Anonim Halk Şiiri Üzerine. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı III.(Halk Şiiri)*, 1-105.

Ong, W. J. (2013). Sözlü ve yazılı kültür/sözün teknolojileşmesi. (Çev. Sema PostacıoğluBanon). İstanbul: Metis Yayınları.

Özdemir, N. (2005). *Cumhuriyet dönemi Türk eğlence kültürü*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yakıcı, A. (2013). *Halk şiirinde türkü*. Ankara: Akçağ Yayınları.

<https://www.trt1.com.tr/programlar/sen-turkulerini-soyle>, adresinden 24 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.

<https://www.tabii.com/tr/search?dt=181235>, adresinden 24Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.

<https://www.youtube.com/@SenTurkuleriniSoyle>, adresinden 28Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.

<https://www.youtube.com/@ibrahimyildizofficial>, adresinden 28Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.

Extended Abstract

In this study, the appearance of folk songs, which are one of the important and fundamental elements of Turkish culture, in new media tools is examined through the example of the programme called 'Sen Türkülerini Söyle' broadcast on the Turkish Radio and Television Corporation (TRT 1). The folk songs that we encounter on the programme in question, which is broadcast on TRT 1, also find a place in internet media tools, especially on the website called 'Youtube'. In this context, the article reveals the role of new media in the transmission of folk songs with data such as the number of views of the performances selected first by the jury in the programme on the site called 'Youtube', the comparison of the viewer shiprates of new performances with old performances. It is tried to explain with examples how folk songs, which have a place in the cultural memory of the Turkish people, have gained a place for themselves in primary and secondary oral culture environments and especially in digital culture environments, which are among today's creation and transmission environments. Traditional knowledge was transmitted in oral culture before writing and printing, then developed with tools such as radio and television, and now continues its life in the so-called new media. In the changing and transforming world, there is now a digital age. In this context, the elements of culture are also reshaped and changed according to the needs of this age, and the factors in creation-transmission and dissemination are differentiated. For this reason, not only the fields such as music, radio-television, but also folklore (cultural science) researchers or employees should keep up with this rapid change and transformation, make suggestions, take precautions or support, and express ideas about the positive and negative aspects of the relationship of these new media tools with cultural elements. In this context, in this study, the first two seasons of a television programme in which four hundred folk songs were performed were selected and the name, lyricist, composer of the folk songs, as well as the number of listen and views of twenty of these folk songs (the first selected performances of each episode) from the website called 'Youtube' were given.

The ratings of the performances of these folk songs by other performers before the programme are also given. Thus, it was tried to reveal how the new media, namely television and the internet, deliver the same commodity (the same folk song) to large masses. These media tool shavere minded the folk songs in the cultural memory of the people or introduced them to the younger generations for the first time. These media tool shavere minded the folk songs in the cultural memory of the people or introduced them to the younger generations for the first time.

The programme ‘Sen türkülerini söyle’ met with the audience about a year ago on TRT 1, a public broadcasting channel. The programme is hosted by Turgay Başyayla, one of the Turkish folk music artists, and the jury members are Aysun Gültekin, Emre Yücelen, Öykü Gürman, İsmail Altunsaray and Cengiz Özkan. Applications to be a contestant in the programme are made through new media tools with a video image. Thirteen different performers sing folk songs in each episode of the programme. Again, at the opening of the programme, there are folk songs performed by all contestants collectively or by one of the jury members. After the thirteen contestant’s performances, the jury members score them and determine the winner of the episode. The two contestants with the lowest scores from the jury perform one more performance and these two performances are also subject to scoring. After that, the contestant with the lowest score is eliminated at the end of the episode. A small amount of prizes are awarded to the winners of each episode and to the contestants at the end of the season finale. In this format, an average of seventeen folk song performances appear in each episode. Considering that twenty episodes were broadcast in two seasons of the programme, it is seen that approximately four hundred folk songs were performed. In addition to the names of the folk songs in the programme, only the owners of lyrics, compositions or both lyrics and compositions are given in the table. In the table, there are sixty-six lyric, composition or lyric-composition authors of four hundred folk songs. As can be seen from this table, folk songs with lyrics, compositions or lyrics-compositions anonymously are in the majority. This order is followed by Muharrem Ertaş, Neşet Ertaş, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Mahzuni Şerif and Celal Güzelses. As can be understood from the names in the table (apart from anonymous artefacts), the folk song tradition has been passed down from generation to generation for centuries and has survived until today. Today, the carriers and dynamics of this tradition vary. In the light of all these data and numbers, the programme has been in contact with new media tools since its broadcast.

Thus, both the viewership rates of the programme and the works uploaded to the website named ‘Youtube’ from the programme were frequently shared on social media platforms, and the high level of viewership rates greatly increased the recognition of the works. The programme's rating, i.e. the viewership rate, has satisfied the channel, and the current third season is currently being filmed. The view in grates of the programme on television, the viewing-listening rates of the folk songs taken from the programme on the website called ‘Youtube’ are more preferred than the previous performances of the folk songs and the performances of the performers. This programme can also be watched at any time on the website named ‘Tabi’, which also be longs

to TRT 1. Thanks to music programmes such as ‘Spotify, Tubidy, Dailymotion’, folk songs can be listened to on smart phones at any time. Allor short forms of these folk songs can be watched or shared on social media channels such as ‘Instagram, Instagram Reels, Facebook, Facebook Video, X, TikTok’. In the light of all these data, it can be easily said that new media tools have positive contributions in terms of making folk songs better known, remembered, shared, listened to, liked, preferred and carried to future generations. In order to make these contributions more meaningful, cultural scientists should pay attention to study these issues.